

Чаплинський К.О.,
доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри криміналістики
та домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ СЛІДЧИХ ТА ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Ефективність будь-якої діяльності залежить від якості виконання відповідних заходів. Розслідування кримінальних правопорушень не є виключенням, адже під час цього процесу можуть бути залучені як співробітники підрозділів правоохоронних органів України, так і працівники державних, приватних і громадських підприємств, установ та організацій. Своєчасна й узгоджена взаємодія наведених структур надає можливість працівникам слідчих підрозділів максимально швидко й ефективно здійснювати кримінальне провадження.

В цілому, взаємодія слідчого і працівників оперативних підрозділів Національної поліції реалізується у різних формах. Так, взаємодія має кримінально-процесуальні та організаційні риси, і якщо в окремих випадках можуть проводитися сумісні узгоджені дії за участю працівників оперативних підрозділів у проведенні першочергових слідчих (розшукових) дій, і це буде спільною діяльністю слідчого й оперативного працівника, то участь слідчого у проведенні оперативних заходів виключена.

До основних підстав взаємодії оперативних і слідчих підрозділів можна віднести такі: а) однакова юридична сила процесуальних актів слідчого та працівників оперативних підрозділів Національної поліції; б) спільність мети й завдань оперативних працівників і слідчого, адже при об'єднанні зусиль органи досудового розслідування й оперативні підрозділи зможуть ефективно виконати свої задачі; в) необхідність використання можливостей оперативного підрозділу та слідчого. Так, слідчий відповідно до ст. 40 КПК України може проводити слідчі (розшукові) та негласні слідчі (розшукові) дії, а оперативний підрозділ, відповідно до ст. 41 КПК України, може здійснювати негласні слідчі (розшукові) дії в кримінальному провадженні виключно за письмовим дорученням слідчого, прокурора.

Під формами взаємодії слід розуміти організаційні прийоми та методи, способи й порядок зв'язків між ними, засновані на кримінальному процесуальному законі і відомчих нормативно-правових актах правоохоронних органів, а також передовому досвіді оперативно-слідчої та судової практики, спрямовані на забезпечення узгодженої їхньої діяльності

та правильне поєднання властивих кожному з цих органів методів та засобів діяльності [1, с. 267]. Можна виокремити серед основних форм взаємодії дві групи: організаційні та процесуальні.

Серед процесуальних форм взаємодії слідчих і оперативних підрозділів, відповідно до КПК України, можна виділити наступні: доручення та вказівки слідчого щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій (ст.ст. 40, 246 КПК України); надання допомоги слідчому під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій (ст. 40 КПК України); фіксація та надання слідчому (прокурору) результатів проведення негласних слідчих (розшукових) дій (ст. 252 КПК України).

На підставі узагальнення матеріалів кримінальних проваджень та даних опитування працівників оперативних і слідчих підрозділів Національної поліції можна виокремити серед процесуальних форм їх взаємодії при розслідуванні тяжких і особливо тяжких злочинів наступні:

- виконання доручень слідчого щодо проведення окремих слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій;
- виконання оперативним підрозділом доручень слідчого щодо перевірки оперативно-розшуковим шляхом відомостей, які мають значення для встановлення наявності чи відсутності підстав для внесення відомостей до ЄРДР за оперативними матеріалами;
- надання слідчому матеріалів, зібраних у ході проведення оперативно-розшукової діяльності, для вирішення питання щодо внесення відомостей до ЄРДР;
- проведення разом із невідкладними слідчими (розшуковими) діями необхідних оперативно-розшукових заходів;
- проведення оперативно-розшукових заходів за дорученням слідчого щодо встановлення місця перебування особи, яка ухиляється від слідства і суду та притягнення до кримінальної відповідальності;
- сприяння слідчому при проведенні окремих слідчих (розшукових) дій.

Під час взаємодії слідчого з оперативним працівником у процесуальній формі при розслідуванні кримінальних правопорушень важливе значення має наявність контакту між цими працівниками, що дозволяє ґрунтовно вивчити наявні оперативні матеріали та спільно розробити план їхньої реалізації. Така форма взаємодії дозволяє вчасно запобігати тактичним прорахункам, виокремлювати найбільш перспективні напрями подальшої роботи.

Важливе місце у розслідуванні кримінальних правопорушень мають і застосування організаційних форм взаємодії працівників правоохоронних органів. Розглядаючи організаційні форми взаємодії у кримінальних провадженнях, можна сказати, що у юридичній літературі вчені виокремлюють різноманітні види такої взаємодії.

Так, на думку В. Д. Пчолкіна, який серед основних організаційних форм взаємодії при розслідуванні кримінальних правопорушень можна

виділити наступні:

- спільне планування окремих слідчих (розшукових) дій і тактичних операцій, спрямованих на виявлення доказової (орієнтуючої) інформації;
- сумісна діяльність слідчих і оперативно-розшукових підрозділів на початковому і подальшому етапах досудового розслідування;
- погодження роботи слідчих і оперативних працівників при плануванні вирішення окремих завдань у кримінальному провадженні;
- ознайомлення слідчого з оперативними матеріалами у межах, передбачених відомчими нормативними актами;
- утворення слідчо-оперативної групи за конкретним кримінальним провадженням та узгоджена діяльність у складі цих груп;
- взаємний обмін усною та письмовою інформацією оперативних працівників і слідчих з питань, що стосуються їхньої діяльності;
- спільне обговорення й оцінювання даних, одержаних у результаті проведення оперативно-розшукових заходів, щодо їх достатності для внесення відомостей до ЄРДР;
- спільні виїзди слідчого та оперативних працівників для проведення слідчих (розшукових) дій та окремих процесуальних дій [2, с. 117-118].

В. О. Коновалова виокремлює наступні організаційні форми взаємодії у кримінальних провадженнях:

- сумісне планування розслідування кримінальних правопорушень в цілому, та початкового етапу розслідування зокрема;
- формування слідчо-оперативних груп для реалізації затвердженого плану;
- визначення та розподілення працівників оперативних і слідчих підрозділів відповідно до завдань плану для виконання окремих функцій;
- визначення учасників слідчо-оперативних груп для розслідування окремих епізодів злочинної діяльності та виконання інших завдань;
- спільне планування слідчих (розшукових) дій, НСРД і оперативно-розшукових заходів [3, с. 136].

Важливим елементом організаційної взаємодії у кримінальному провадженні є складання плану. Переважно у таких планах визначаються: обставини, що підлягають встановленню у кримінальному провадженні; перелік висунутих слідчих версій, які підлягають відпрацюванню (визначення послідовності їхньої перевірки); перелік слідчих (розшукових) дій та інших заходів (їхня послідовність), які необхідні для встановлення усіх обставин злочинної події; перелік обставин, які можуть бути встановлені лише за допомогою проведення оперативно-розшукових заходів; кінцеві й поміжні терміни виконання; відповідальні особи за кожним пунктом плану.

У кримінальних провадженнях важливе значення має взаємодія між різними підрозділами правоохоронних органів, що дозволяє ефективно застосовувати криміналістичні засоби, прийоми і методи протидії злочинним проявам, а також обрати правильну організацію і тактику проведення

комплексу слідчих (розшукових) дій, НСРД, оперативно-розшукових заходів та інших організаційних заходів.

Підводячи підсумок зазначимо, що взаємодія у досудовому розслідуванні може здійснюватися як у процесуальній формі (при сумісній роботі у конкретному кримінальному провадженні), так і в непроцесуальній формі (на рівні ділових відносин та контактів щодо узгодженого виконання завдань розкриття кримінального правопорушення). Виходячи з цього, усі розглянуті форми взаємодії повинні ґрунтуватися на чіткому їх плануванні, професійній орієнтації щодо можливостей слідчих, працівників оперативних підрозділів та експертної служби, встановлення правильних службових взаємовідносин, підтриманні атмосфери довіри, згуртованості та взаємної допомоги.

1. Саїнчин О. С. Криміналістичні умови розкриття умисних вбивств. *Правова держава*. Одеса: ОНУ. 2008. № 10. С. 267–273.

2. Пчолкін В. Д. Поняття, сутність та завдання взаємодії оперативних підрозділів ОВС / В. Д. Пчолкін, В. М. Ечкенко. *Вісник Луганської академії внутрішніх справ*. 2004. № 3. Ч. I. С. 109–121.

3. Коновалова В. Е. Версия: концепция и функции в судопроизводстве / Х.: Консум, 2000. 234 с.

Шендрик В.В.,

доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України,
завідувач кафедри
оперативно-розшукової діяльності
та розкриття злочинів
Харківського національного
університету внутрішніх справ

Крищенко А.Є.,

кандидат юридичних наук

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЯ ВЗАЄМОДІЇ ОПЕРАТИВНОГО ТА СЛІДЧОГО ПІДРОЗДІЛУ ЩОДО ЗАКРІПЛЕННЯ ДОКАЗІВ В ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ МАТЕРІАЛІВ ОПЕРАТИВНОЇ РОЗРОБКИ ЩОДО ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З НЕЗАКОННИМ ВІДТВОРЕННЯМ ТА РОЗПОВСЮДЖЕННЯМ КОМП'ЮТЕРНИХ ПРОГРАМ

Особливість оперативно-розшукової діяльності полягає в тому, що на підставі даних, які були отримані в ході її проведення неможливо безпосередньо застосовувати до фігуранта оперативної розробки засоби кримінально-правового примусу, що передбачені кримінальним